

Bild: Swedish Film

Hälsningar från Mars!

När Toms mamma ska resa till Kina i några veckor får Tom bo ute på landet hos sin farmor och farfar. Tom har autism och den nya miljön är inte anpassad för honom – allt där är annorlunda, som en annan planet. Som tur är kan Tom allt om rymden. Han antar utmaningen som en stor rymdexpedition där han navigerar både i sina egna rädslor och i den okända omgivningen.

Om filmhandledningen

Den här filmhandledningen riktar sig till dig som arbetar med elever på mellanstadiet. Filmen kan dock ses och uppskattas av både yngre och äldre publik. Handledningen är inte en instruktion, utan en inspirationskälla. Det är inte meningen att du ska följa den som ett manus, utan du har frihet att själv välja vilka övningar du vill göra med dina elever när ni sett filmen, eller ändra och anpassa övningarna utifrån de behov du bedömer att just din elevgrupp har. Vissa övningar passar kanske bättre i årskurs 4, andra i årskurs 6.

Handledningen erbjuder möjlighet att diskutera frågor kring funktionsvariation och autism, liksom värdegrundsfrågor. Den ger dig dessutom stöd i att arbeta filmpedagogiskt och låta eleverna öva på att förstå och tolka rörlig bild. Det finns både diskussionsövningar och mer konkreta uppgifter där eleverna ombeds att formulera sig och inhämta ytterligare kunskap, med filmen som utgångspunkt.

Handling

I inledningen av filmen får vi träffa tioårige Tom. På grund av sin autism har han svårt att hantera oförutsägbara saker, förändringar och sociala interaktioner. Hans pappa är död. Hans mamma gör allt för att Toms liv ska kunna flyta på så smidigt som möjligt och för att hans svårigheter inte ska stå i vägen för honom. Hans äldre syskon Nina och Elmar är också väl införstådda med och följsamma i hur de bemöter Tom och stöttar honom i att klara av vardagen. Men allt är inte vardag – ibland måste livet vara något utöver det vanliga ett tag. Mamman, som är Toms stora trygghet, blir erbjuden ett nytt jobb som tv-reporter och måste åka till Kina ett par veckor. Hon

ordnar så att Tom och hans syskon ska få bo på landet i Lunau hos sin farmor och farfar under tiden.

Tom är inte förtjust. Hans stora intresse är rymden, och för att göra sommarvistelsen på landet till något som kan ske på hans villkor kommer han och mamman överens om att vistelsen är en rymdexpedition. Om Tom klarar sitt uppdrag vet han helt säkert att han är stark och modig nog att åka till Mars, vilket är hans största dröm. Tom förbereder sig noggrant med loggbok och rymddräkt. Han planerar och packar och tar sitt uppdrag på största möjliga allvar.

Väl på plats blir det svårare än väntat. Livet i Lunau är verkligen som en annan planet. Farmor och farfar är två excentriska typer som bor långt ut i skogen och inte har någon erfarenhet alls av att hantera barn med särskilda behov. Alla Toms varningsklockor ringer på högsta volym till en början och varje moment blir en kamp mot ångesten. Han tål inte färgen röd, men husets dörr är röd; han kan bara äta på en viss plats vid fyrkantiga bord, men bordet är runt; han behöver dricka var tredje timme, men måste nu själv hålla koll på sitt vätskeschema eftersom ingen annan orkar det. Storasystrer Nina har kärleksbekymmer och storebror Elmar är upptagen med att hitta på hyss och försöka lära sig att köra farfaderns gamla husbil.

Samtidigt behöver Tom undersöka vad som har hänt med en asteroid som upptäckts och försvunnit. Han har följt nyheterna och bestämmer sig för att hitta den. Detta mål lägger han till sitt uppdrag att klara sig i Lunau. Med hjälp av avancerade beräkningar och en modell över vårt planetsystem som han bygger på vinden – och med stödet från sina syskon och farföräldrar – lyckas Tom inte bara ta sig igenom de ångestattacker han får när saker inte går som väntat. Han lyckas också räkna ut

Bild: Swedish Film

att asteroiden är en komet som rör sig annorlunda än alla tror, samt var den befinner sig.

Filmen och läroplanen

Läroplanen innehåller värdegrundselement, som att lära elever att respektera andras egenvärde, att ta avstånd från förtryck och kränkande behandling, samt att utveckla empati och förståelse för andra människor och deras situation. För att uppnå sådana mål behöver vi diskutera saker som människosyn, normer, acceptans av olikheter och inkludering. Dessa saker kan vara lättare att prata om utifrån berättelsen och karaktärerna i en film än att prata om konkreta exempel i elevernas egen verklighet. En film kan, precis som en skriven berättelse, stimulera empati och förståelse för andras perspektiv, just genom gestaltning.

I den här handledningen finns också övningar som knyter an till kursplanerna i bild, moderna språk, fysik och geografi.

Filmens form och innehåll

Autism och att fungera "annorlunda"

Autism är en så kallad neuropsykiatrisk funktionsvariation och ett spektrumtillstånd. Detta innebär dels att funktionsnedsättningen kan vara av mycket varierande grad, dels att personer med autism sinsemellan kan vara mycket olika gällande personlighetsdrag och förmågor som inte "ingår" i tillståndet. Men det finns svårigheter som människor med autism har gemensamt, och det är dessa som utgör kriterierna för en diagnos. Svårigheterna har att göra med social kommunikation och sociala färdigheter, samt begränsade och repetitiva mönster i beteenden, intressen och aktiviteter. Hur detta yttrar sig – till exempel vilka repetitiva beteenden eller intressen som förekommer – kan variera mellan olika personer

Bild: Swedish Film

med autism. Forskningen pekar på att kön spelar viss roll för hur symptom på autism manifesterar sig. Även språklig förmåga, intellektuell nivå, ålder och utbildningsnivå påverkar hur stor plats svårigheterna tar och vilka konsekvenser de får.

Både adhd- och autismdiagnoser har ökat väldigt kraftigt de senaste tjugo åren, trots att man vet att symptom och drag av de här funktionsvariationerna inte har ökat bland befolkningen, varken i Sverige eller i andra länder. Många som får sådana diagnoser idag skulle inte ha räknats som funktionsnedsatta förr. Introducera tanken för eleverna att diagnoser inte är en "sanning" utan att de är normativa, föränderliga och påverkas av samhällets förväntningar på individens kapacitet. Berätta också att karaktären Tom i filmen på många sätt är en både stereotyp och ganska ovanlig autistisk person. De flesta med autism har inte en extrem intellektuell förmåga: omkring 25 % av personer med autismdiagnos har tvärtom en intellektuell funktionsnedsättning och majoriteten är normalbegåvade. Rymden (och tåg) är ett ofta skildrat specialintresse, men i själva verket kan ett specialintresse vara vad som helst, till exempel balett, nagellack, hästar eller andra världskriget.

- Diskutera vilka situationer som är svåra för Tom och vad som händer då. På vilka sätt tycker ni att han är "annorlunda" mot hur barn i hans ålder oftast är? På vilka sätt är han precis som vilken tioåring som helst?

- Prata gemensamt om hur det kan kännas när man behöver göra något som man är väldigt rädd för, eller tycker verkar väldigt svårt. Hur kan man tänka och vem kan man ta hjälp av? Skriv sedan en kort berättelse om något du tycker är svårt men gärna vill prova eller lära dig ändå, eller något du varit rädd för men övervunnit. Hur gick det till? Vem hjälpte dig? Vilka tankar och känslor hade du i situationen och efteråt?

- Diskutera normbegreppet och vad det har för konsekvenser för hur vi förväntar oss vissa reaktioner och beteenden från våra medmänniskor. Vad är socialt samspel? Vad är social kommunikation? Vilka exempel kan ni komma på där "reglerna" för hur samtalet ska föras, hur man ska bete sig eller hur en aktivitet ska gå till inte är uttalade, men ändå något som alla förväntas känna till och förstå? Äldre elever kan diskutera i mindre grupper och redovisa sina tankar muntligt för resten av klassen.

- Diskutera varför vi gärna vill sätta namn på och försöka förklara olikheter och "annorlundaskap" hos människor, och koppla detta till normbegreppet. Prata om att sådant här kan förändras – så sent som på 1970-talet var homosexualitet stämplat som en sjukdom. Hur tror ni att vi kommer att se på den typen av autism som Tom har, alltså

Klipp 1
Källa: Swedish Film

en person som kan leva ett ganska vanligt liv men som behöver visst stöd och viss anpassning för att hantera vardagslivet, om femtio eller hundra år?

- Gör ett tankeexperiment och fundera på hur det skulle vara om ni blev nedsläppta i en annan tid eller plats, där ni inte kände till hur samtal förs, vad man pratar om, hur man lär känna andra och blir vän med dem. Hur skulle det kännas att inte förstå hur det sociala samspelet fungerar? Hur skulle det vara att behöva anpassa sig till saker som verkar konstiga, skrämmande eller meningslösa? Har ni kanske varit med om sådana situationer, till exempel i samband med en flytt eller en resa eller en förändring i livet? Yngre elever kan spåna fritt i helklass eller grupper, äldre elever kan göra en skrivövning på temat.

- Prata om de vanligaste neuropsykiatriska funktionsnedsättningarna ad(h)d, autism, Tourettes syndrom och språkstörning. Länkar till kunskap finns sist i handledningen.

- Se något av avsnitten [om autism från UR Play](#). Diskutera vad i den autism som skildras där som liknar respektive skiljer sig åt från Tom och hans liv.

Familjen - där man kan vara sig själv

Filmen skildrar en lite udda familj, där det bara finns en förälder och tre barn med olika, färgstarka personligheter. Farmor och farfar är också lite ovanliga: den godmodiga farfadern spelar bastuba och parerar sin viljestarka frus nycker, farmodern är kärv och bestämd men även spirituellt och konstnärlig.

- Fundera kring roller i en familj. Oftast är ens familj de som känner en bäst, så att man kan vara mer sig själv i familjen än någon annanstans. Men det kan också leda till att man inte lär sig så mycket nytt eller provar nya sätt att klara av saker. När Toms mamma är bortrest blir Toms rutiner rubbade. Han måste lära sig att våga sådant hon annars tillrättalägger för honom. Hur tror ni det känns för honom i början? Och hur tror ni att det känns för honom i

slutet av filmen (se [klipp 1](#))?

- På vilka olika sätt hjälper Toms familjemedlemmar honom i vardagen? Hur tror ni att det skulle vara för honom om han inte fick stöd och uppmuntran i att göra saker på sitt eget sätt? Vilka andra människor kan det finnas i ens liv (vuxna eller andra barn) som kan stötta en i att lära sig hantera saker man tycker är svåra, lära sig nya saker och förstå mer om sig själv?

- Se [klipp 2](#). Gör en skrivövning där du berättar om en tokig situation som inträffat i din egen familj. Var var ni och när var det? Hur såg det ut runt omkring? Vad gjorde ni och vem sa vad? Hur slutade det? Du kan också hitta på en fiktiv situation. Gå gärna först igenom i helklass hur man skriver en kort miljö- och situationsbeskrivning och hur man skriver dialog.

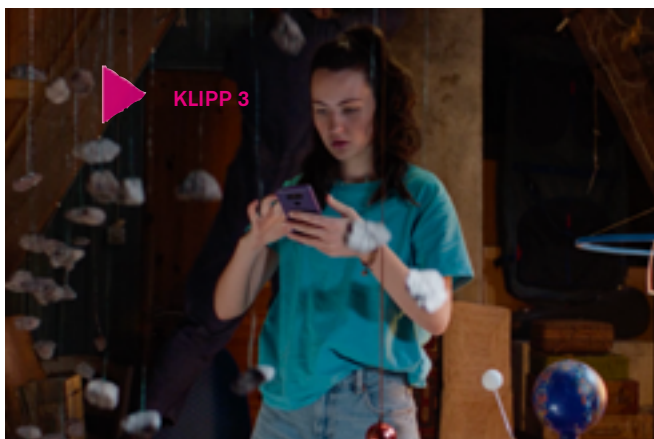
Rymden

Tom har ett specialintresse som han kan väldigt mycket om, vilket är typiskt för människor med autism. Dessutom har han en intellektuell kapacitet långt över genomsnittet för sin ålder, vilket förekommer både hos människor med och utan autism, men är ovanligt i båda grupperna. Det gör att han är expert på sitt specialintresse och kan studera det på en avancerad nivå. Toms intresse är astronomi, och han drömmer om att bli astronaut och få åka ut i rymden på riktigt.

- Lär er mer om de astronomiska företeelser som förekommer i filmen. Vad är en stjärna? Vad är en planet, en galax, en komet och en asteroid? Yngre elever kan med fördel få läsa lite om rymden i en fysisk bok, eventuellt kan ni gå till skolbiblioteket tillsammans och leta fram böcker om rymden. Läs en eller flera texter tillsammans och sammanfatta gemensamt vad ni lärt er på tavlan, kanske i form av punktlister eller tankekartor. Äldre elever kan söka information mer självständigt och sammanfatta enskilt, eller arbeta i grupper och ta sig an en företeelse var. Gör en skriftlig sammanfattning eller ett grafiskt grupparbete i

Klipp 2
Källa: Swedish Film

Klipp 3
Källa: Swedish Film

form av ett kollage och redovisa muntligt för klasskamraterna.

- Gör en enskild skrivövning där du berättar om ditt drömyrke. Varför vill du jobba med det? Vet du någon som arbetar med det du vill arbeta med? Vad behöver man vara bra på och vilka intressen är det bra att ha om man vill jobba med det?

Filmen som språk

I en film berättas historien både explicit och genom mer subtila grepp. Bakom ljussättning, ljud, scenografi och kostym ligger eftertanke och konstnärliga val som de olika yrkesgrupperna som jobbar med filmen har gjort. För att öva sig på att tolka filmens språk och förstå hur känslor och associationer väcks i tittaren är det bra att sätta ord på vad man ser. Se gärna klippen två eller flera gånger för att få med detaljer och hinna reflektera hur scenen är sammansatt. Använd gärna Filminstitutets [filmlexikon](#) som stöd.

- Se [klipp 3](#). Varför förändras ljudet och skärpan när kameran tar Toms perspektiv? Hur upplever ni tempoökningen som sker i scenen genom att ljud- och skärpeförändringen blir konstant? Vad berättar det om hur Tom känner sig?
- Se [klipp 4](#). Hur uppfattar ni utvecklingen i klippet? Vad förmedlas genom att Tom ser sig själv och situationen utifrån, som om han vore någon annan? Hur tror ni att det känns att få så skrämmande flashbacks från jobbiga situationer? I slutet av klippet blir det tyst och lugnt, Tom flyter ut i rymden och känner sig trygg. Ägna en tyst minut åt att tänka på en plats eller miljö som gör dig lugn och trygg. Rita eller måla sedan en bild av den platsen.

- Diskutera lite mer förutsättningslöst i helklass hur Tom är och hur hans syskon är, som karaktärer. Ni kan göra en spalt för varje karaktär på tavlan och fylla på med egenskaper. Vem är rolig, smart, modig, gladlynt och så

vidare? En egenskap kan passa på flera karaktärer.

- Hur kommuniceras karaktärernas egenskaper genom deras kläder, frisyrier och skådespeleri? Hur hade det till exempel blivit om Nina var punkare med grönt, kortklippt hår och piercings? Fundera på andra filmer ni sett och karaktärerna i dem. Berätta om exempel för varandra – hur är de karaktärerna, hur ser de ut, hur pratar de?

- Vad spelar platsen i berättelsen för roll? Hur tror ni att Toms utmaningar hade sett ut om han tvärtom varit van att bo på landet och hade hamnat i stan i stället? På vilka sätt skiljer sig miljön i skogen och på landet mot en stadsmiljö? Tänk till exempel på sådant som hur mörkt det blir på natten, vilka färger man är omgiven av, vilka ljud som hörs och när, hur “tempot” i miljön är (vad som rör sig och hur fort det går).

Tyskland

Tom bor i Tyskland, ett land som inte ligger så långt från Sverige och som vi har mycket gemensam historia med, men som ändå är annorlunda på många sätt. I mellanstadie-ets läroplan ingår fördjupad kunskap om Europa. Passa på att lära er mer om Tyskland!

- Använd varsin blindkarta och ta stöd av en kartbok för att rita in städer och floder i Tyskland. Märk ut var filmens utspelsplats Lunau ligger. Rita även in delstatsgränserna.
- Arbeta i grupper med att ta reda på populärfakta om Tyskland. Hitta fakta från minst tre olika ställen (använd alltså inte bara Chat GPT eller annat AI-verktyg som sammanfattar, utan länkar eller källor). Finns det några nationalrätter att äta, hur låter nationalsången, vilka sporter är populära och vid vilken ålder börjar man skolan?
- Se den korta introduktionen om [Tyskland och tyska språket från UR Play](#).

Klipp 4
Källa: Swedish Film

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Se

I rymden finns inga känslor, (Andreas Öhman, 2010, Sverige) Läs filmens [handledning](#)

Extremt högt och otroligt nära (Stephen Daldry, 2011, USA)

Läsa - för elever

Autistens överlevnadsguide till skolan - Alexander Skytte & Jiang Millington (Be My rails 2021)

Förstå Wilma! - Johanna Pajari - Berglund, Braulio Gutiérrez och Victoria Sarria, Funkibator förlag, 2024

En liten bok om starka känslor - Anna Sjölund, Mathilda Wiman, Mica Sethfors, Autonomistödjande pedagogik, 2024

Läsa - för pedagoger

Att arbeta med barn, ungdomar och vuxna med autism av Sven-Olof Dahlgren, Ulrika Aspflo: Autism Sverige

Vad innebär autism? En bok som ger förståelse för vad autism kan innebära och exempel på strategier: Autism Sverige

Autism och sinnesintryck av Hanna Dannmo, Gunilla Gerland, Mats Jansson och Anna Sjölund, Autism Sverige, 2023: Autism Sverige

Länkar

[Liv med autism](#) - UR-serie om autism

[Fakta om autism](#) från brukarforumet Autismforum

[Fakta om autism](#) från Autism Sverige

[Välja språk: Tyska](#) UR-avsnitt om Tyskland och tyska språket

Svenska Filminstitutets [Filmlexikon](#). En sida som förmedlar kunskap om hur filmer är uppbyggda, och ger verktyg att analysera film som estetiskt uttryck. För pedagoger och äldre elever.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Tyskland, 2024

Regi: Sarah Winkenstette

Manus: Sebatstian Grusnick, Thomas Möller

Foto: Jakob Berger

Klippning: Nicole Kortlüke

Producenter: Sven Rudat, Anette Unger

Kompositör: André Feldhaus

I rollerna:

Tom – Theo Kretschmer

Nina – Lilli Lacher

Elmar – Anton Noltensmeier

Farmor Hanna – Hedi Kriegeskotte

Farfar Horst – Michael Wittenborn

Tekniska fakta

Längd: 85 min

Censur: Tillåten från 7 år

Sverigepremiär: 2025-05-01

Distribution: Swedish Film

Filmen kan också finnas i utbudet hos din mediecentral.

REDAKTION

Text: MK Cornelius

Redaktör: Rebecka Bülow

Referensperson: Maria Weiselius – Utbildningscenter Autism

Svenska Filminstitutet, augusti 2025

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.

filminstitutet.se/skolbio